

ПРАВЕДНИЦИ НА НАРОДИТЕ НА СВЕТА от България

RIGHTEOUS
AMONG THE NATIONS
from Bulgaria

ИНТРО

International Holocaust Remembrance Day 2020: Legacy and Duty

The date of International Holocaust Remembrance Day, January 27, was chosen because it is the anniversary of the liberation of the Nazi's Auschwitz-Birkenau death camp. It was a key date in the world coming to know the full horror of the Holocaust. Yet the fuller picture is that already before then, there was knowledge of what the Nazis were doing and of what deportation to the camps meant.

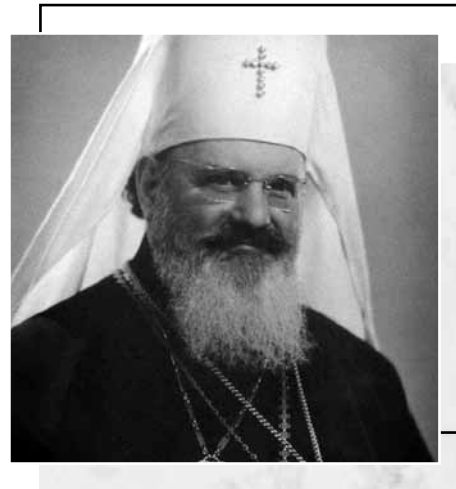
It is in the context of this knowledge that the history of the Holocaust in Bulgaria must be looked at. Because there was indeed a Holocaust in Bulgaria. The antisemitic laws and regulations, the deprivations of rights, the deliberate impoverishment of Bulgarian Jews, the forced labour camps where Bulgarian Jewish men were compelled to spend much of the year, in the harshest of conditions. For the Bulgarian Jews themselves, the only reason that the road did not end at the death camps was due to the courage of much of Bulgarian society, who opposed the planned deportations: the Bulgarian Orthodox Church, some of the politicians from the ruling majority, intellectuals and many ordinary people.

Look to the acknowledgment given by Yad Vashem, the World Holocaust Remembrance Centre, which has listed those Bulgarians that it recognises as Righteous Among the Nations for their heroic opposition to the deportations. The standing and authority of Yad Vashem stands behind the legitimacy of that recognition. The honour given their names is part of a proud legacy in Bulgarian history.

With regret and indignation, it must be pointed out that there are those who seek to distort the history of the Holocaust in Bulgaria, in various ways. There are those who point only to the rescue of the Bulgarian Jews from deportation, but omit those Jews who were deported from lands under Bulgarian administration to be murdered; those 11 343 whose memories we remember today and whose murders we mourn, as we mourn all the more than six million killed in the Holocaust.

There are those who try to accord to figures such as members of the pro-Nazi regime in Bulgaria of the time a role in the rescue, an offensive claim made illegitimate by the genuine historical record. There are those who try to claim there was no Holocaust in Bulgaria, who try to break away, hide and deny the existence of those aspects of history inconvenient to them.

The legacy of the history of the Holocaust in Bulgaria is a legacy within the history of Bulgaria, of the Bulgarian Jews, of the world as a whole, as we mark International Holocaust Remembrance Day, and on every day of the year, for our duty always is to remember the history of the Holocaust in full. And to do much more than single acts of remembrance. With the history of the Holocaust in front of us, we must learn and pass on every lesson - how it was possible to come about, those who were perpetrators, those who were complicit by collaboration or by silence, those who opposed, everyone and everything lost to the death machine. We must take these lessons forward, today and every day, to make meaningful our vow: Never Again.

ЕКЗАРХ СТЕФАН

светско име
Стоян Попгеоргиев
1878-1957

На 27 май 1943 най-влиятелната личност в Българската православна църква – митрополит Стефан, изпраца специално окръжно до всички църкви в епархията за приканване да се направи всичко необходимо за облекчаване живота на преследваните независимо от тяхната вяра и за подпомагането им по места от църковната институция. Месеци преди това той започва активната си дейност против депортирането и срамните правителствени планове чрез всички средства – осигурява нееднократно реакцията на Светия Синод, произнася речи, пише писма, увлича след себе си много хора, окръжава “покръстването” на евреи с цел спасението им, укрива в дома си главния равин...
Обявен за праведник на 11 ноември 2001 г.

Exarch Stefan (secular name Stoyan Popgeorgiev - 1878-1957). On 27 May 1943 the most influential personality in the Bulgarian Orthodox Church – Metropolitan Stefan, sent a special circulation to all churches in his diocese to appeal to them to do what was necessary to alleviate the life of the persecuted regardless of their creed, and for their support by the church institutions on the spot. Months before he had begun active efforts against the deportation and shameful governmental plans through all means – he procured the response of the Holy Synod several times, made speeches, wrote letters, attracted a lot of followers, encouraged the “baptizing” of Jews in order to save them, hid the chief Rabbi in his house...
He was declared righteous on 11 November 2001.

Свещ в памет на Екзарх Стефан пали София Коен, председател на Централен Израелтянски духовен съвет

A candle to commemorate Exarch Stefan was lit by Sofia Kohen, Chairperson of the Central Israelite Religious Council

ПАТРИАРХ КИРИЛ

светско име
Константин Марков
1901-1971

Историк, доктор по богословие, академик. Патриарх и Софийски митрополит (1953). През 1943 г. сръзва да се опълчи на властите, за да спаси поготвените за депортиране в лагерите на смъртта пловдивски евреи. Той поема събраните за депортиране евреи под своя закрила и заявява, че ако ги натоварят във вагоните, той ще легне пред влака. Обявен за праведник на 11 ноември 2001 г.

Patriarch Kiril (secular name Konstantin Markov - 1901-1971). A historian, doctor in theology, academician. Patriarch and Sofia Metropolitan (1953). In 1943 he took a stand against the authorities to save the Plovdiv Jews prepared for deportation to the death camps. He backed up the Jews gathered for deportation and proclaimed that if they loaded them on the cattle trains he would lie down in front of the train. He was declared righteous on 11 November 2001.

Свещ в памет на Патриарх Кирил пали Н. Пр. Йорам Елрон, посланик на държавата Израел в България
A candle to commemorate Patriarch Kiril was lit by H.E. Yoram Elron, State of Israel Ambassador to Bulgaria

ДИМИТЪР ЙОСИФОВ ПЕШЕВ

1894-1975

Политик и общественик, министър на правосъдието (1935-1936), подпредседател на НС (1938-1943). През 1943 г. успява да отложи депортацията на българските евреи като заплашва министъра на вътрешните работи Петър Габровски, че ако не се отмени заповедта, той ще предизвика парламентарна криза и криза в управлението. След като получава уверението, че депортацията е отложена, но не е отменена, той започва организирането на парламентарна офанзива срещу депортациите. За целта изпраща протестно писмо, подписано от 43-ма народни представители. В резултат на писмото започват масови протести, които принуждават правителството да се откаже от намеренията си да депортират българските евреи към лагерите на смъртта. Удостоен със званието „Праведник на света“ на 10 януари 1973 г.

Dimitar Yossifov Peshev (1894-1975). Politician and public figure, Minister of Justice (1935-1936), Vice-Chairperson of the National Assembly (1938-1943). In 1943 he was successful in postponing the deportation of the Bulgarian Jews by threatening the Minister of the Interior Petar Gabrovski that if he does not cancel this order, he would cause parliamentary crisis and crisis in the public governance. After he was assured that the deportation had been postponed, but not cancelled, he began the organizing of a parliamentary offensive against the deportations. For this purpose, he sent a letter of protest signed by 43 members of parliament. As a result from the letter mass protests began, which forced the government to rescind its intentions to deport the Bulgarian Jews to the death camps. He was awarded the title "Righteous Among the Nations" on 10 January 1973.

Свещ в памет на Димитър Пешев пали Георг Георгиев, заместник-министър на външните работи и национален координатор за борба с антисемитизма
A candle to commemorate Dimitar Peshev was lit by Georg Georgiev, Deputy Minister of Foreign Affairs and national coordinator for fighting antisemitism

АСЕН СУИЧМЕЗОВ

1899-1977

Търговец. Семейството му живее в Кюстендил, в близост до еврейския квартал и още от дете има близки приятели евреи. По-късно освен търговски отношения с местните евреи, той продължава да е близък приятел с тях. Затова когато до него достига мълвата, че се подготвя депортирането на българските, и частност на кюстендилските евреи, той, заедно с още трима свои съграждани, са в делегацията, изпратена в София за среща с подпредседателя на XXV ОНС Димитър Пешев, чиято цел е да се изиска отмяна на заповедта за депортация. Удостоен със званието „Праведник на света“ на 10 януари 1973 г.

Assen Suichmezov (1899-1977 г.). Merchant. His family lived in Kyustendil, close to the Jewish neighborhood, and since childhood he had Jewish close friends. Later on, apart from trade relations with the local Jews, he continued to be close friend with them. Therefore when the rumor reached him that preparations were made to deport the Bulgarian Jews, and more specifically the Kyustendil Jews, he, together with other three of his fellow citizens, was member of the delegation sent to Sofia to meet the Vice-Chairperson of the XXV Common National Assembly, Dimitar Peshev, the purpose of which meeting was to request cancellation of the order for deportation. He was awarded the title "Righteous Among the Nations" on 10 January 1973.

Свещ в памет на Асен Суичмезов пали Максим Бенвенисти, председател на „Фондация Цедака-Шалом“

A candle to commemorate Assen Suichmezov was lit by Maxim Benvenisti, Chairman of "Foundation Tzedakah-Shalom"

ВЛАДИМИР КУРТЕВ

1888-1946

Роген в Плевен. Учител и геец на ВМРО. Взема участие в кюстендилската делегация, която на 8 март 1943 г. поставя началото на акцията по спасяването на българските евреи. След пристигането на делегацията в София се провежда среща с подпредседателя на Народното събрание - Димитър Пешев и тогавашния министър на вътрешните работи Никола Габровски. В резултат на тези срещи депортацията на кюстендилските евреи е отменена. Обявен за праведник на 3 май 2010 г.

Vladimir Kurtev (1888-1946). Born in Pleven. Teacher and activist of VMRO (Internal Macedonian Revolutionary Organization). He took part in the Kyustendil delegation, which on 8 March 1943 marked the beginning of the campaign for the saving of the Bulgarian Jews. After the arrival of the delegation in Sofia a meeting was held with the Vice-Chairperson of the National Assembly - Dimitar Peshev and the then Minister of the Interior Nikola Gabrovski. As consequence of these meetings the deportation of the Kyustendil Jews was cancelled. He was declared Righteous on 3 May 2010.

Свещ в памет на Владимир Куртев пали Калина Михова, директор на ЧОУ „Роналд Лаудер“

A candle to commemorate Vladimir Kurtev was lit by Kalina Mihova, Director of Private Elementary School "Ronald Lauder"

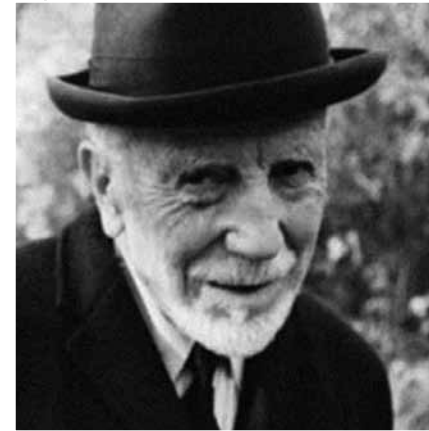

ИВАН МОМЧИЛОВ

1888-1966

Адвокат и народен представител от Кюстендил в XXIV ОНС. Той е един от четиримата делегати, които са изпратени в София за среща с Димитър Пешев с искане за отмяна на заповедта за депортацията на българските евреи. През 1997 г. Иван Momchilov е удостоен със званието почетен гражданин на Кюстендил. Обявен за праведник на 4 септември 1991.

Ivan Momchilov (1888-1966). Lawyer and member of parliament from Kyustendil in the XXIV ONS. He was one of the four delegates who were sent to Sofia to meet Dimitar Peshev with the request to cancel the order for deportation of the Bulgarian Jews. In 1997 Ivan Momchilov was awarded the title honorable citizen of Kyustendil. He was declared Righteous on 4 September 1991.

ДИМО ТОТЕВ КАЗАСОВ

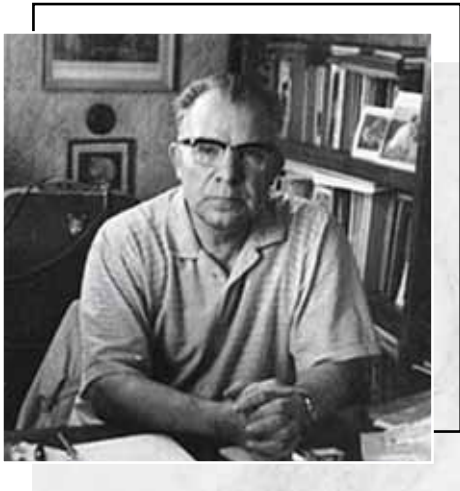
1886-1980

Роден в Трявна. Журналист, общественик и политически геец. Той се обявява срещу законопроекта за защита на нацията. Лично пише изложение до министър-председателя Богдан Филов, с копие до цар Борис III и до Народното събрание, в което открито заявява подкрепата си към евреите. След изложението Казасов е арестуван и няколко дни престоява в полицията. Прегупреден е да спре да се застъпва за евреите. В противен случай ще бъде изпратен в концентрационен лагер. Въпреки това той не се колебава и на 19.05.1943 г. публично се обявява, заедно с 20 видни личности - бивши министри и висши офицери, против изпращането на софийските евреи в провинцията. Обявен за праведник на 31 май 1966 г.

Dimo Totev Kazassov (1886-1980) Born in Tryavna. A journalist, public figure and a political activist. He declared himself against the draft Law for the Protection of the Nation. He personally wrote a statement to the Prime Minister Bogdan Filov with copy to Tsar Boris III and to the National Assembly, in which he openly stated his support for the Jews. After this statement Kazassov was arrested and spent several days in the police. He was warned to stop interceding in favor of the Jews. Otherwise he would be sent to a concentration camp. Nevertheless, he didn't waver and on 19.05.1943 he, together with 20 distinguished personalities - former ministers and high-ranking officers, declared himself against the sending of the Sofia Jews out into the country. Declared Righteous on 31 May 1966.

Свещ в памет на Иван Momchilov пали Магдалена Вълва, юрист
A candle to commemorate Ivan Momchilov was lit by Magdalena Valova, lawyer

Свещ в памет на Димо Тотеv Казасов пали Юлиана Методиева, журналист и главен редактор на онлайн платформата за човешки права „Маргиналия“
A candle to commemorate Dimo Totev Kazassov was lit by Yuliana Metodieva, journalist and editor-in-chief of the online platform for human rights "Marginalia"

Д-Р ПАВЕЛ ГЕРДЖИКОВ

1906-1985

Роген в Шумен. По-късно семейството се премества в София. След като завършва I Мъжка гимназия (1920), той се записва да учи медицина в СУ, която завършва през 1932 г. с две специалности. Заминава да специализира в Берлин. След специализацията, през 1939 г. се завръща в София и кариерата му започва да се развива с бързи темпове. Благодарение на това, че е лекар на Александър Белев (комисар по еврейските въпроси), той използва различни хитрости, с които успява да спаси познати и непознати за него евреи. Неговата първа съпруга Ерика Леви си спомня, че той е укривал нея и семейството ѝ в частния си кабинет на ул. "Бенковска" No2. Семейството се укрива там в продължение на година и половина укрива в тайно помещение зад специално изградена преградна стена. През цялото това време той се грижи за тях и дори успява да им осигури фалшиви документи. Ерика Леви разказва още, че когато през

Dr. Pavel Gerdjikov, MD (1906-1985). Born in Shumen. Later on the family moved to Sofia. After he graduated from First Men's High School (1920), he enrolled to study medicine at Sofia University and graduated in 1932 with two majors. He went to Berlin to specialize. After his specialization, in 1939, he returned to Sofia and his career began to develop at a fast pace. Thanks to the fact that he was a doctor to Alexander Belev (commissary on the Jewish matters), he used various tricks, by way of which he managed to save both known and unknown to him Jews. His first wife, Erica Levi, remembers that he concealed her and her family in his private office on 2 Benkovska St. The family was hiding there in the course of a year and half in a secret compartment behind a specially constructed partition wall. During this entire time, he took care of them and

България започнали да преминават вагоните с тракийски и македонски евреи, г-р Герджиков отива с болничната камионетка на мястото, където в планирано влаковете да спрат. Под предлог, че ще раздава лекарства и ще презлежда за тиф, той успява да свали 5 деца от влаковете и да ги спаси. Обявен за праведник на 29 януари 1980 г.

even managed to provide them with false documents. Erica Levi furthermore tells that when the cattle trains with Thracian and Macedonian Jews started passing through Bulgaria, Dr. Gerdjikov came with his hospital truck to the spot where the trains were planned to stop. Using the excuse that he would be giving out medicines and checking for typhus, he managed to take down 5 children from the trains and save them. Declared Righteous on 29 January 1980.

Свещ в памет на г-р Павел Герджиков пали доц. г-р Александър Оскар г.м., председател на Организацията на евреите в България „Шалом“ и началник на Клиника по Очни болести в УМБАЛ „Александровска“

A candle to commemorate Dr. Pavel Gerdjikov was lit by Assoc. Prof. Dr. Alexander Oskar, MD, chairman of the Organization of the Jews in Bulgaria "Shalom" and Head of Clinic for Eye Diseases at University Multiple Profile Hospital for Active Treatment "Alexandrovka"

ВЕРА ПАСЕВА- ИЧКОВА

неузв.

Родена в София. От 1942 до 1944 г. укрива в дома си Яков и Нисим Леви (баща и син). В началото Яков Леви подсигуриява средствата за издръжката и на двамата, но когато те свършват, те стават напълно зависими от Вера. Нейната предприемчивост, както и храбростта ѝ да загърби антиеврейското законодателство, спомагат за оцеляването на семейството. След бомбардировките в София през 1943 г. Вера напуска града, за да намери по-сигурно убежище за нея, Яков и Нисим. Преди да се върне в града, посещава брат си и с негова помощ подсигуриява фалшиви документи за Яков. Това позволява на семейството да придвижи спокойно до град Пещера, където ги очаква Вера. Две години след края на войната тя продължава да се грижи за малкия Нисим и не приема никакво възнаграждение за своите усилия. Обявена за праведник на 4 март 1987 г.

Vera Passeva-Ichkova (unknown)
Born in Sofia. Between 1942 and 1944 she hid Yakov and Nissim Levi (father and son) in her home. In the beginning Yakov Levi provided the means for support of both him and his son, but when they were extinguished, Yakov and Nissim become fully dependent on Vera Passeva. Her entrepreneurship, as well as her bravery to turn her back on the anti-Jewish legislation, contributed to the survival of the family. After the air-raids in Sofia in 1943 Vera left the city to find a more secure asylum for herself, Yakov and Nissim. Before returning to the city she visited her brother, and with his help secured false documents for Yakov. This allowed the family to freely move to the town of Peshtera where Vera was awaiting them. Two years after the end of the war Vera Passeva continued taking care of the small Nissim and did not accept any reward for her efforts and gesture toward the two of them. Declared Righteous on 4 March 1987.

Свещ в памет на Вера Пасева-Ичкова пали проф. Хени Лорер, член на българската еврейска общност и координатор на Европейския ден на еврейската култура
A candle to commemorate Vera Passeva-Ichkova was lit by Prof. Henny Lorser, member of the Bulgarian Jewish community and coordinator of the European day of Jewish culture

НАДЕЖДА ВАСИЛЕВА

1891-неузв.

Родена в Никопол. Тя е сираче и е отраснала сред еврейски деца, а по-късно живяла основно в Лом. В началото на март 1943 г. евреите от Беломорието са транспортирани до пристанището в Лом, където чакат с дни затворени в конските вагони. Надежда вижда неща, които я шокират и чува стонове и молби за вода. Това връща спомените ѝ от гетството и тя без колебание взема кофа с вода и тръгва към вагоните. Полицаяте я блъскат заплашват, но тя им отвръща "Може да ме убие-те, но аз ще дам капка вода на тези бедни хора". Нейният пример е последван от десетки граждани на Лом. Въпреки заплахите Надежда се връща нееднократно до вагоните и носи не само вода, но и ябълки, захар, сирене, кисело мляко на беломорските еврейски жители във влаковете на смъртта. Със своите действия тя става съпричастна към еврейската трагедия, без да се замисля за последствията. Удостоена със званието на 18 декември 2001 г.

Свещ в памет на Надежда Василева пали Алина Лорер, член на българската еврейска общност и координатор на Европейския ден на еврейската култура
A candle to commemorate Nadejda Vassileva was lit by Alina Lorser, member of the Bulgarian Jewish community and coordinator of the foundation "Bet Shalom" and ophthalmologist at UMPHAT "Alexandrovska"
Nadejda Vassileva (1891-unknown)
Born in Nikopol. She was an orphan and grew among Jewish children, while later on she mainly lived in Lom. In the beginning of March 1943, the Jews from the Aegean Sea were transported to the Lom harbor first, where they had to wait for days locked in the cattle trains. Nadejda saw things, which shocked her, and she heard moans and pleads for water. This brought her back to her memories from childhood and she firmly took a bucket of water and started walking to the wagons. The police pushed and threatened her, but she responded "You may kill me, but I shall give a drop of water to these poor people". Her example was followed by dozens of citizens of Lom. Despite the threats Nadejda kept coming back to the wagons several times and brought not only water, but also apples, sugar, cheese, yoghurt to the Aegean Sea Jews loaded on the trains to death. With her action she became empathetic to the Jewish tragedy without thinking of the consequences. She was awarded the title on 18 December 2001.

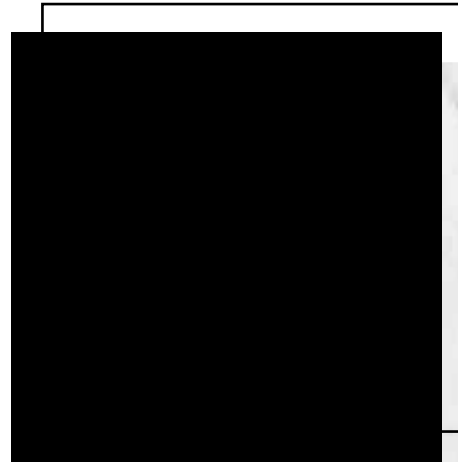
МЛАДЕН ИВАНОВ

1923-2012

Роден в София. Живее с родителите си в центъра на еврейския квартал в София, където научава ладино. Той и неговия брат имат много приятели сред евреите и вратата на дома им винаги е била отворена за тях, особено след въвеждането на Закона за защита на нацията. Самият той често преговрява нападения над евреите. А след въвеждането на ЗЗН, който ограничава движението на евреите, Младен и негови приятели обявяват, че са загубили личните си документи. Издават им други, а техните стари документи подправят и ги дават на своите приятели евреи. Става известен като "защитника на гетото". След донос е арестуван и съден от военен съд през 1943 г. Получава двегодишна присъда, през 1944 г. е освободен. Обявен за праведник на 11 февруари 1991 г.

Mladen Ivanov (1923-2012). Born in Sofia. Lived with his parents in the center of the Jewish neighborhood in Sofia, where he learned ladino. He and his brother had many friends among the Jews and the door to their house was always open for them, especially after the introduction of the Law for the Protection of the Nation. He himself often prevented attacks on Jews. While after the introduction of LFPN, which limited the movement of the Jews, Mladen and his friends declared that they had lost their personal documents. They issued them new ones, while their old documents they falsified and gave to their friends Jews. He became known as the "defender of the ghetto". After a denunciation he was arrested and tried by a military court in 1943. He received a sentence of two years, in 1944 he was released.

He was declared righteous on 11 February 1991 г.

СТАНКА СТОЙЧЕВА

неузв.- 1964

Родена в Панагюрище. Слег като нейния съпруг умира през 30-те години на XX век, тя и двете ѝ деца се местят в дома на родителите ѝ. След прокарването на антиеврейското законодателство в България софийските евреи са изселени в провинцията. Нейните родители не остават безучастни и заедно с нея укриват семейството на Яко Нусим Ефраим. Една от омъжените му дъщери Леа Фархи е бременна и тъй като е еврейка няма право на каквато и да било медицинска помощ. Когато започва преждевременното ѝ раждане Станка Стойчева ѝ помага да роди здраво момиченце. В продължение на две години Станка се грижи за тях. Тя и майка ѝ помагат и на други хора без оглед на техния религиозен и етнически произход. Удостоена със званието на 21 декември 2004 г.

Stanka Stoycheva (unknown-1964). Born in Panagyurishte. After her husband died in the 30s of the XX century, she and her two children moved to the home of her parents. After the introduction of the anti-Jewish legislation in Bulgaria the Sofia Jews were deported out in the country. Her parents did not remain unconcerned and together with her hide the family of Yako Nissim Efrahim. One of his married daughters, Lea Farkhi, was pregnant, and since she was a Jew, she had no right to any medical help. When her premature labors began, Stanka Stoycheva helped her give birth to a healthy girl. In the course of two years Stanka took care of them. She and her mother helped also other people regardless of their religious and ethnical origin. She was awarded the title on 21 December 2004.

Свещ в памет на Младен Иванов пали посланик Пламен Бончев, ръководител на българската делегация в Международния алианс за възпоменание на Холокоста
A candle in memory of Mladen Ivanov was lit by Ambassador Plamen Bonchev, leader of the Bulgarian delegation in the International Holocaust Remembrance Alliance

Свещ в памет на Станка Стойчева пали Ема Данголова, ученик в 4 клас на ЧОУ „Роналд Лаудер“
A candle to commemorate Stanka Stoycheva was lit by Ema Dandolova, a student in 4th grade of Private Elementary School "Ronald Lauder"

Д-Р АТАНАС КОСТОВ

(1900-1961)

Роден в град Резен, Македония. През 1903 г. семейството му се преселва в София. Атанас Костов завършва медицинското си образование в Грац, Австрия. Връща се в България и започва да практикува професията си в провинцията. През 1941 г. е мобилизиран и изпратен в Скопие, където организира медицинското обслужване. Д-р Костов е категорично против антиеврейските и дискриминационни политики спрямо евреите и успява да уреди работа на своите колеги евреи в малки и отдалечени места. Две години по-късно, при ареста на 7000 евреи в Скопие, той успява да спаси свои приятели и техните семейства - общо 58 души, като заявява пред властите, че тези хора са му необходими за предотвратяване на епидемии. След като получава отказ, той заминава незабавно за София, за да направи всичко възможно за подсиуряването на свободата на своите колеги. За целта той заплашва, че ще напусне

Dr. Atanas Kostov, MD (1900-1961). Born in the town of Rezen, Macedonia. In 1903 his family moved to live in Sofia. Atanas Kostov completed his medical education in Graz, Austria. He came back to Bulgaria and began to practice his profession in the countryside. In 1941 he was mobilized and sent to Skopje where he organized the medical services. Dr. Kostov was categorically against the anti-Jewish and discriminatory policies against the Jews and managed to find work for his Jewish colleagues in small and remote places. Two years later, during the arrest of 7000 Jews in Skopje, he managed to save his friends and their families - a total of 58 people, by declaring before the authorities that he needed these people to prevent epidemics. After he received a refusal, he immediately left for Sofia to do everything possible to ensure the freedom of his

поста си, ако това не се случи. Молбата му е удовлетворена и от София изпращат заповед за освобождаването на евреите лекари фармацевти и техните семейства. Удостоен със званието "Праведник на света" на 14 април 2002 г.

colleagues. For this purpose, he threatened that he was going to leave his job if his colleagues were not freed. His request was satisfied and from Sofia they sent an order to release the Jewish doctors - pharmacists and their families. He was awarded the title "Righteous Among the Nations" on 14 April 2002.

Свещ в памет на д-р Атанас Колев пали доц. д-р Софи Пинкас, председател на Съюза на ветераните от войните към РОЕ „Шалом“ - София и завеждащ международната дейност на Съюз на ветераните от войните на България

A candle to commemorate Dr. Atanas Kolev was lit by Assoc. Prof. Sofi Pinkas, chairperson of the Union of War Veterans to ROJ „Shalom“ - Sofia and head of the international activity of the Bulgarian Union of War Veterans

РУБИН ДИМИТРОВ- БИКО

1915-1995

Живее в София с баба си, която има фурна в центъра на еврейския квартал Ючбунар. На 24 май 1943 г. Много евреи излизат протестната демонстрация след слуховете за депортация. Посреща ги въоръжена полиция и в хаоса, Димитров приканва 20 от разбягалите се евреи да се скрият във фурната на баба му. Помага с храна на много от арестуваните и изпратени в лагер в Сомовит 400 софийски евреи. Когато полицаите го виждат да разговаря с евреин, го арестуват и пребиват, в резултат на което зрението му е силно увредено. Рубин Димитров е първият българин признат за праведник. Удостоен със званието на 16 юли 1963 г.

Rubin Dimitrov-Biko (1915-1995). He lived in Sofia with his grandmother who had a bakery in the center of the Jewish neighborhood Yuchbunar. On 24 May 1943 many Jews come out to join the protest rally after the rumors of deportation. Armed police greeted them and, in the chaos, Dimitrov invited 20 of the Jews who had run away to hide in the bakery of his grandmother. He helped many of the 400 Sofia Jews arrested and sent to a camp in Somovit, by bringing food. When the policemen saw him talk to a Jew, he was arrested and beaten up, as a result of which his eyesight was significantly damaged. Rubin Dimitrov was the first Bulgarian recognized as Righteous. He was awarded the title on 16 July 1963.

Свещ в памет на Рубин Димитров-Бико пали Николай Гълъбов, председател на Организация Приятели на Израел в България - Неgev

A candle to commemorate Rubin Dimitrov-Biko was lit by Nikolay Galabov, Chairperson of the Organization Friends of Israel in Bulgaria - Negev

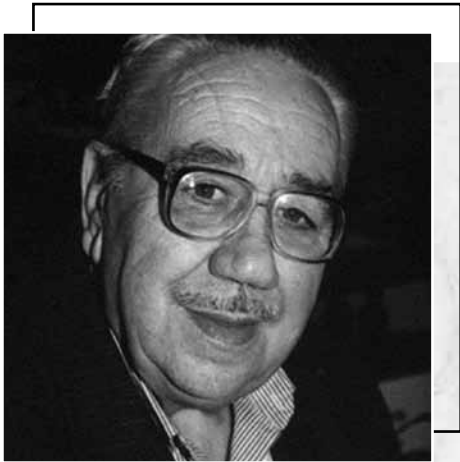
АННА СЪРЧАДЖИЕВА

1914-2007

Дъщеря на видния юрист от еврейски произход Йосиф Фаденхехт. През 1943 г. заедно със съпруга си театралния режисьор Стефан Сърчаджиев, работят и живеят в Скопие. На тях им е известно, че през територията на Македония преминават влакове натоварени с евреи в посока Германия. Една нощ семейството, заедно с коменданта на града Стефан Попстефанов, отварят вагон от ешалона и освобождават евреите, които са вътре и ги укриват в домовете си. Укрива в дома си семейство Карио 10 дни, въпреки че в къщата, в която живеят, са разквартирувани германци. Те заедно със семейство Попстефанови, успяват да организират бягството им през Албания. Удостоена със званието "Праведник на народите" на 7 юни 1983 г.

Anna Surchadjieva (1914-2007). Daughter of the distinguished jurist of Jewish origin Yossif Fadenheht. In 1943 she, together with her husband, the theatre director Stefan Surchadjiev, was working and living in Skopje. They were aware that trains crowded with Jews were passing through the territory of Macedonia going the direction of Germany. One night the family, together with the commander of the city Stefan Popstefanov, opened a wagon from the echelon and freed the Jews that were inside and hid them in their homes. She hid the family Kario in her home for 10 days, even though Germans were accommodated in the house, in which they lived. They, together with the family Popstefanovi, managed to organize the escape of these Jews through Albania. Awarded with the title "Righteous Among the Nations" on 7 June 1983.

*Свещ в памет на Анна Сърчаджиева пали Александра Сърчаджиева, актриса
A candle to commemorate Anna Surchadjieva was lit by Alexandra Surchadjieva, actress*

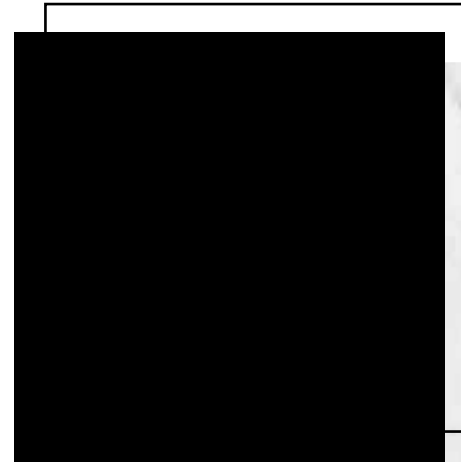
СПИРО ДЕНКОВ

1919-1996

Роден в София. Живее в еврейския квартал в града. По време на зоненцията, той осигурява на нуждаещи се еврейски семейства с храна и средства. След демонстрацията на софийските евреи на 24 май 1943 г. Мико Офер е арестуван и изпратен в лагера Сомовит. Денков го посещава и му носи храна и писма от семейството и приятелите. Когато изселват софийските евреи от столицата и ги въдворяват в провинцията, той успява да преведе нелегално в Румъния някои от тях, които от там да стигнат до Ерец Израел. След войната, връзката между Денков и еврейските му приятели не е прекъсната и той с риск за живота си успява да ги изведе нелегално от страната, за да могат да емигрират в Палестина. За тази си дейност той е арестуван и прекарва в затвора седем месеца. Удостоен със званието на 5 януари 1971 г.

Spiro Denkov (1919-1996). Born in Sofia. Lived in the Jewish neighborhood in the city. During the pursuits he provided food and money to Jewish families in need. After the demonstration of the Sofia Jews on 24 May 1943 Miko Ofer was arrested and sent to the Somovit camp. Denkov visited him and brought him food and letters from the family and friends. When they evicted the Sofia Jews from the capital and established them in the countryside, he managed to illegally transport some of them to Romania, so they could reach Eretz, Israel from there. After the war, the connection between Denkov and his Jewish friends was not discontinued and he, while risking his life, managed to illegally take them away from the country, so that they could emigrate to Palestine. For this activity of his he was arrested and spent seven months in jail. Awarded the title on 5 January 1971

Свещ в памет на Спирос Денков пали Лили Драгоева, изпълнителен директор на Билитис
A candle to commemorate Spiro Denkov was lit by Lilly Dragoeva, Executive Director of Bilitis

ВАСИЛИ ИВАНОВ

1896 – 1973

Български емигрант, който живее в Одеса. През 1930 г. се жени за Сара Теплич, вдовица от еврейски произход, която има три дъщери от първия си брак - Геня, Шива и Фира. През 1932 се ражда четвъртата им дъщеря Ала. До началото на войната всички живеят в Одеса. През 1941 г. те закъсняват с евакуацията и не успяват да се укрият навреме. След влизането на немската войска в Одеса, Васили разбира каква е опасността за цялото семейство и решава да ги укрие при сестра си, а след това при братовчед си. С действията си Васили успява да спаси Сара, четирите си дъщери и техните семейства. Удостоен със званието на 17 юни 2007 г.

Vassily Ivanov (1896 – 1973) A Bulgarian emigrant living in Odessa. In 1930 he married Sara Teplich, a widow of Jewish origin who had three daughters from her first marriage - Genia, Shiva and Fira. In 1932 their fourth daughter Ala was born. By the beginning of the war all his daughters were married and all were living in Odessa. In 1941 they were late with the evacuation and did not manage to hide on time. After the entry of the German troops in Odessa, Vassily understood the danger for the entire family and decided to hide them at his sister's, then at his cousin's. With his actions Vassily managed to save Sara, his four daughters and their families. Awarded the title on 17 June 2007.

Свещ в памет на Васили Иванов пали Виктор Меламед, директор на Българския офис на „Американския еврейски комитет“
A candle to commemorate Vassily Ivanov was lit by Viktor Melamed, Director of the Bulgarian office of the „American Jewish Committee“

АННА ГЕОРГИЕВА ДАМЯНОВА- ПОПСТЕФАНОВА

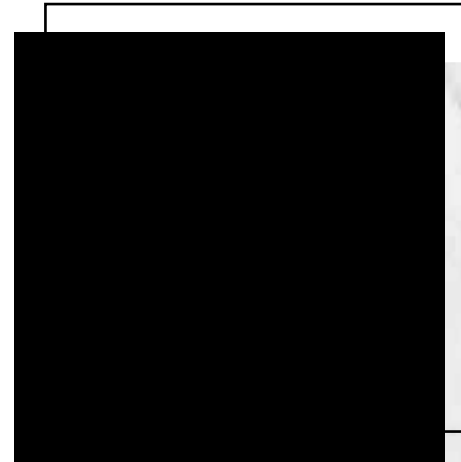
неузв.

Театрална актриса, съпруга на областния полицейски управител на Скопие. В началото на март 1943 г. евреиската общност в Скопие е уведомена, че на 11 март всички трябва да се съберат на жп гарата. Попстефанови познават Мони и Рашел Карио и децата им и ги предупреждават да не отиват, а да се опитат да избягат. На 10 март Анна води семейството в своя дом, където ги укрива няколко дни, а след това им намира друго убежище в дома Анна Сърчаджиева. Четири дни по-късно тя и съпругът ѝ успяват да намерят карта, на която са отбелязани всички български и германски охранителни постове по пътя към албанската граница и я предават на семейство Карио. Късно през нощта семейството успява да стигне до Албания, а Анна и Стефан следват колата до границата, за да са сигурни, че всичко е наред. Удостоена със званието на 21 април 1983 г.

Anna Georgieva Damyanova-Popstefanova (unknown) Theatre actress, wife of the district police governor of Skopje Stefan. In the beginning of March 1943, the Jewish community in Skopje was informed that on 11 March all had to gather at the railway station. The Popstefanov family knew Moni and Michel Kario and their children and warned them not to go, but to try to run away. On 10 March Anna Popstefanova visited the home of the family and took them to her house, where she hid them for several days. Then she found them another asylum in the home of Anna Surchadjieva. Four days later she and her husband managed to find a map, on which all Bulgarian and German security posts were marked on the way to the Albanian border, and handed it over to the Kario family. Late in the night the family successfully reached Albania, while Anna and Stefan followed the car to the border to be sure everything was OK. She was awarded the title on 21 April 1983.

Свещ в памет на Анна Георгиева Дамянова-Попстефанова пали Симон Семах, ръководител на организация „Ашомер Ацаир“

A candle to commemorate Anna Georgieva Damyanova-Popstefanova was lit by Simon Semakh, head of organization "Hashomer Hatzair"

МИХАИЛ ГЕОРГИЕВ МИХАЙЛОВ

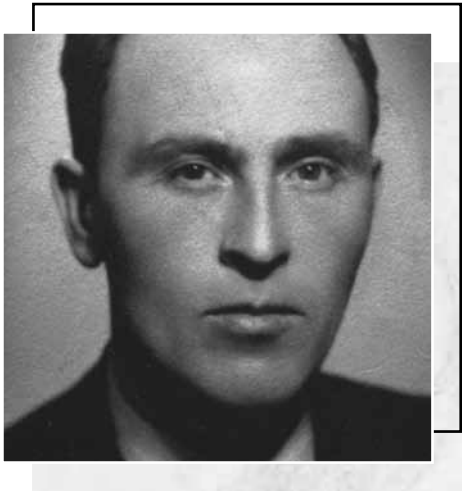
неузв.

Роген в София. Счетоводител. Между приятелите му има много евреи. И когато през 1942 г. приятелите му са изпратени в трудови лагери, той успява да се промъкне и да им осигури храна, лекарства и грехи. През същата година помага на Давид Йозеф Азисов и баща му да бъдат освободени от затвора. По време на изселването на софийските евреи през май 1943 г. Михаил Михайлов съхранява имуществото на много от приятелите си. Той често ги посещава и безвъзмездно им носи храна и медикаменти, защото вярва в състраданието към ближния. Удостоен със званието на 2 февруари 1971 г.

Mihail Georgiev Mihaylov (unknown). Born in Sofia. Accountant. There were many Jews among his friends. And when in 1942 his friends were sent to labor camps, he managed to steal away close to them and provide them with food, medicines and clothes. During the same year he helped David Josef Azissov and his father be released from jail. During the time of the eviction of the Sofia Jews in May 1943 Mihail Mihaylov was keeper of the property of many of his friends. He often visited them and gratuitously brought them food and medications because he believed in the compassion to our fellows. He was awarded the title on 2 February 1971.

Свещ в памет на Михаил Георгиев Михайлов пали Рон Аладжем, президент на организация ВВУО

A candle to commemorate Mihail Georgiev Mihaylov was lit by Ron Aladjem, president of the organization BBYO

ПЕТЪР МИХАЛЕВ

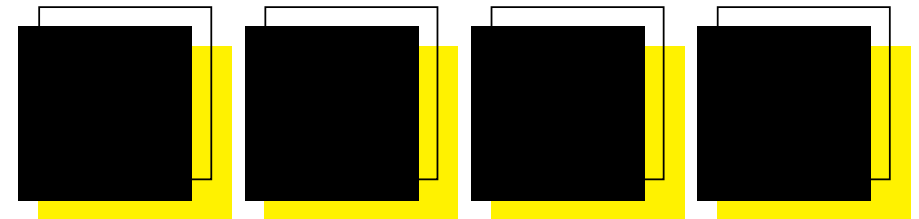
1899-1985

Роген в Кюстендил. През 1921 г. завършва Юридическия факултет в СУ и работи като адвокат в периода 1933-1944 г. Когато през март 1943 г. кюстендилските евреи са събрани и се готви тяхната депортация, гражданите на Кюстендил се мобилизират в тяхна защита. Те изпращат делегация в София, като един от четиримата делегати е Петър Михалев. Те се срещат с Димитър Пешев, а по-късно и с министъра на вътрешните работи Петър Габровски, който отначало отрича, че е предвидено в депортацията да бъдат включени български евреи. Делегацията настоява Габровски да отмени заповедта, но той отговаря, че не може да я отмени, но изпълнението ѝ може да бъде временно отложено. Благодарение на бързата и решителна намеса на делегацията българските евреи са спасени от депортация. Получава званието на 10 януари 1973 г.

Petar Mihalev (1899-1985). Born in Kyustendil. In 1921 he graduated from the Law Faculty of Sofia University and worked as a lawyer in the period 1933-1944. When in March 1943 the Kyustendil Jews were gathered and their eviction was under way, the citizens of Kyustendil were mobilized in their defense. They sent a delegation to Sofia, where one of the four delegates was Petar Mihalev. The delegates met with Dimitar Peshev, and later on the Minister of the Interior Petar Gabrovski, who initially denied that Bulgarian Jews were planned to be included in the deportation. The delegation insisted Gabrovski to cancel the order, but he responded that he could not cancel it, but its execution could be temporarily postponed. Thanks to the fast and firm intervention of the delegation the Bulgarian Jews were saved from deportation. He received the title on 10 January 1973.

В годините 1941-1944 г. в Консулско-стопанската дирекция при българското Министерство на външните работи са получавани чрез легациите в Будапеща и Букурещ телеграми с молби от унгарски и румънски евреи, да им бъде разрешено транзитно преминаване през България за Палестина. Въпреки изричната забрана да не се разрешават транзитни визи на лица от еврейски произход, директорът на Консулско-стопанската дирекция пълномощният министър Никола Пецев, заедно с легационните съветници при същата дирекция Никола Ванчев, Хари Левенсон и Любен Златаров поемат риска и разрешават на тези легации да издават транзитни визи. През м. август 1941 г. Никола Пецев се обръща с писмо до Дирекция на полицията, в което подчертава, че само Министерството на външните работи ще разрешава издаването на транзитни визи на лица с еврейски произход, което противоречи на изричното нареждане визите да се разрешават само от отдел Държавна сигурност. С това писмо пълномощният министър Пецев рискува той и тримата легационни делегати да бъдат погледени по отговорност за саботаж.

През 1942-1943 г. те се отзовават на обръщенията на институции като Еврейската агенция, Международния червен кръст и на граждани евреи, като съдействат за евакуацията на еврейски деца през България. Дейността на четиримата дипломати продължава и след 1943 г., но разрешенията за транзитни визи не могат да бъдат документираны, тъй като голяма част от архивните документи както на легациите в Будапеща и Букурещ, така и на тази дирекция в Министерството на външните работи са вероятно унищожени при бомбардировките.

Никола Ванчев (1892-1972). Роген в с. Горно Броди, Македония. Юристконсул и дипломат.

Любен Златаров (1900-1988). Роген във Варна. Секретар в Министерство на външните работи и изповеданията, дипломат.

Хенри Левенсон (1892-1963). Роген в Ню Йорк. Дипломат.

Никола Пецев (1893-1949). Роген в София. Директор на Консулско-стопанската дирекция при Министерство на външните работи и изповеданията, дипломат.

Свещ в памет на Петър Михалев пали Йоско Молхов, ръководител на спортен клуб „Макаби“, София

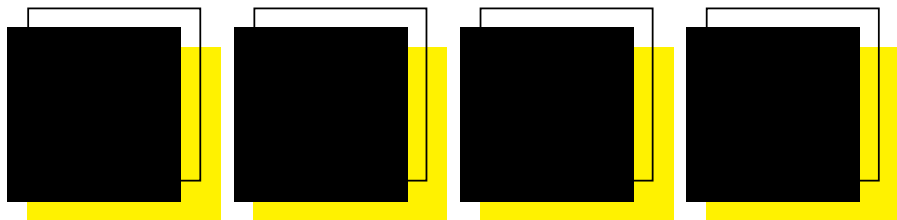
A candle to commemorate Petar Mihalev was lit by Yosko Molhov, head of Sports Club "Maccabi", Sofia

Свещ в памет на 4-мата български дипломати пали Екатерина Захариева, вицепремиер и министър на външните работи

In the years 1941-1944 telegrams were received at the Consulate Business Directorate to the Bulgarian Ministry of Foreign Affairs through the legations in Budapest and Bucharest with requests by Hungarian and Romanian Jews to be permitted to pass transit through Bulgaria for Palestine. Despite the express forbiddance on permitting transit visas for persons of Jewish origin, the director of the Consulate Business Directorate, the Plenipotentiary Minister Nikola Petsev, together with the mission counselors at the same directorate Nikola Vanchev, Hari Levenson and Lyuben Zlatarov, undertook the risk and allowed these legations to issue transit visas.

In August 1941 Nikola Petsev referred to the Police Directorate by way of a letter, which underlined that only the Ministry of Foreign Affairs could permit the issuance of transit visas to persons of Jewish origin, which was in contradiction with the express order the visas to be permitted only by the State Security Department. By way of this letter the Plenipotentiary Minister Petsev risked that he himself and the three mission delegates be legally convicted for sabotage.

In 1942-1943 they responded to the official addresses by institutions, like the Jewish Agency, the International Red Cross and citizens - Jews, by cooperating for the evacuation of Jewish children through Bulgaria. The activity of the four diplomats continued also after 1943, but the permissions for transit visas could not be documented since the majority of the archive documents, both of the missions in Budapest and Bucharest and of this Directorate at the Ministry of Foreign Affairs, were possibly destroyed during the air-raids.

Nikola Vanchev (1892-1972). Born in the village of Gorno Brodi, Macedonia. Legal Adviser and diplomat.

Lyuben Zlatarov (1900-1988). Born in Varna. Secretary at the Ministry of Foreign Affairs and Creeds, diplomat.

Henri Levenson (1892-1963). Born in New York. Diplomat.

Nikola Petsev (1893-1949). Born in Sofia. Director of Consulate Business Directorate at the Ministry of Foreign Affairs and Creeds, diplomat.

Незабравените лица на Спасението са личности, които по различни начини са помогнали на българските евреи да преживеят страшните години на войната. Сред тях има различни хора, които преди или след това са политически и лични противници, но в периода 1941-1946 година те са обединени от идеята да спасят честта на България, да запазят човеколюбивия възрожденски дух на българското общество и така, съзнателно или не, стигат до най-високото българско възвишение през XX век.

The non-forgotten faces of Salvation are personalities who have helped the Bulgarian Jews in various ways to survive the years of horror of the war. Amend them we find different kinds of people who before or after this time were political or personal adversaries, but in the period 1941-1946 they were united by the idea to save the honor of Bulgaria, to preserve the loving mankind Restoration spirit of the Bulgarian society and thus, consciously or not, to reach the highest Bulgarian summit in the XX Century.

Свещ в памет на всички спасители пали Ели Анави, председател на РОЕ „Шалом-София“
A candle to commemorate all rescuers was lit by Eli Anavi, Chairperson of ROJ "Shalom-Sofia"

Свещ в памет на загиналите евреи от управляваните и контролирани от България територии на Северна Гърция, Вардарска Македония и град Приот пали Анжел Вагенщайн, писател и сценарист, преживял Холокост
A candle to commemorate the Jews from the territories of Northern Greece, Vardar Macedonia and the town of Priot, managed and controlled by Bulgaria, who had perished, was lit by Angel Wagenstein, writer and screenwriter who had lived through the Holocaust

*Свещ в памет на 4-мата български дипломати пали
Екатерина Захариева, вицепремиер и министър на външните работи*

